

תיובתא דרבא תיובתא

רש"י בבא מציעא כב, ב

ממנו - קרא יתירא הוא לאשמועין שאינו אבוד אלא הימנו. ואיסורא דומיא דהיתירא - כיון דמחד קרא ילפינן מצויה אצל כל אדם שיחזור, ושאינה מצויה יזכה בה - איתקושי אתקוש להדדי, זו לאיסורא וזו להיתירא.
מה היתירא - שאינה מצויה, לא חילק בין שיש בה סימן לשאין בה סימן.
אף איסורא - דמצויה אצל כל אדם, לא חילק בין אין סימן דכי ידע מיאש, ליש סימן דלכי ידע לא מיאש, וכי היכי דיש סימן אסירא - כי אין סימן נמי אסירא היכא דאיכא למימר לא ידע דנפלה קודם שבאת ליד זה

רש"י בבא קמא טו, א

מוצא אבדה לאו כיון דמייאש ליה מרה - מקמי דתיתי לידיה קני לה אם נתייאשו בעלים קודם שמצאה זה קנה **דתניא** באלו מצאות (ב"מ דף כב:) מנין לאבידה ששטפה נהר **הואיל ונתייאשו הבעלים** שהיא מותרת ת"ל אשר תאבד ממנו שאבודה ממנו ומצויה לשאר בני אדם יצתה זו אלמא קני והכא בגזילה דאתי לידיה מקמי יאוש והדר אייאוש סגי ליה בדמיה.

תוספות בבא מציעא כב, ב

איסורא דומיא דהיתירא

מה שמתיר אבודה ממנו ומכל אדם ע"כ לא איצטריך קרא בידע ומתיאש דהא אפילו במצויין אצל כל אדם מותרת ביאוש אלא לא צטריך אלא כי לא ידע ואף על גב דלכי ידע לא מתיאש אפי' אם יש בו סימן כיון שהיא אבודה מכל אדם ה"נ איסורא דהיינו מצויה אצל כל אדם דאסור כה"ג דלא ידעין דמייאש בין יש בו סימן בין שאין בו סימן ואין להתיר אלא דמייאש קודם דאתא לידיה דשריא רחמנא.

(אבוד מהעולם - זה סטטוס אובייקטיבי של החפץ, שלא תלוי בדעת הבעלים. החפץ נקרא אבוד - ומותר לקחתו. ייאוש כשם 'עצם'.

אבוד רק מהבעלים - הסטטוס הוא סובייקטיבי, הוא תלוי בדעת הבעלים, צריך ייאוש כפועל".)

תיובתא דרבא

רבא ידע שפיר הך ברייתא כדמשמע קצת לעיל (דף כא:): דקאמר בזוטו של ים כ"ע לא פליגי דשרי כדבעין למימר לקמן **אלא דלא דייק איסורא דומיא דהיתירא.**

תוספות הרא"ש בבא מציעא כב, ב

ואסורא דומיא דהיתירא.

לאו מהיקשא דריש דאין זה אלא מיעוט, אלא דריש מדאיצטריך קרא למשרי אבודה ממנו ומכל אדם דלמאי איצטריך **דהא ודאי מיאש?** דנעשה כצווח על ביתו שנפל כדאמר' לק' גבי האי דנפל מיני' זוזא לבי חלתא אף על גב דאייתי ארבלא וקא מארבל, **ויאוש דקני במוצא אבידה נפקא לן משמלה** כדתנן מה שמלה מיוחדת שיש לה תובעין והיינו כדמפרש לק' [כ"ז. ד"ה מה], וע"כ לא איצטריך הכא למשרי אבודה ממנו ומכל אדם אלא [היכא] דלא ידע דהוי יאוש שלא מדעת, מכלל דכה"ג במצויה אצל כל אדם אסורה.

עצם הצורך לחדש ללמוד שאבודה מכל העולם - מותרת, זהו חידוש! הרי אין משמעות אם הבעלים צווח ואומר לא מתייאש! אלא הלימוד שם הוא על מקרה שאבודה מכל העולם - **ושעדיין אינו יודע**, ואפילו שם החפץ כבר נחשב 'מיואש' ומותר לקחת. ומשמע מזה שאם לא אבודה מכל העולם - כאשר הבעלים עוד לא יודע (ואפילו אם אין סימן) - עדיין לא נחשב ייאוש.

חידושי הרמב"ן בבא מציעא כב, ב

ה"ג מי שאבודה ממנו ומצויה אצל כל אדם יצאת זו שאבודה ממנו ומכל אדם תיובתא דרבא ואי נמי גרסי' ואיסורא דומיא דהיתירא ול"ג מה איסורא וכו'.

וה"פ דקרא קא דייקי' דאמר שהאבדה שאבודה ממנו ומכל אדם מותרת מדכתיב ממנו, וע"כ האבדה שאבודה ממנו ומכל אדם יש בה יאוש בעלים ודכותה אסר מי שאבודה ממנו ומצויה אצל כל אדם ואמאי הא איכא יאוש, אלא ש"מ יאוש שלא מדעת לא הוי יאוש, ולפיכך אמרה תורה אבדה שאבודה ממנו ומכל אדם מותרת אפי' לא ידעו בה בעלים ואם מצויה אצל כל אדם אסורה דיאוש שלא מדעת לא הוי יאוש, ואי קשיא ודילמא ה"ק רחמנא אבודה מכל אדם מותרת שנתיאש ויאוש מתירה, ומצויה אצל כל אדם אסורה שאין בה יאוש וקמ"ל דיאוש קני, לא קשיא דיאוש משמלה נפקא לן כדתנן בפירקין, ועוד לישמעין יאוש במצויה אצל כל אדם כגון שנתיאש או שאין בה סימן, מדקא נסיב לה תלמודא שאבודה ממנו ומכל אדם ש"מ אין יאוש מתירה אלא אבדתה מכל אדם מתירה וש"מ דיאוש שלא מדעת לא הוי יאוש, ומאי דכתיב בספרים מה היתירא ל"ש אית בה סימן ל"ש לית בה סימן פירושא הוא ולא ידעין מאן כתביה דלא נהירא כלל, ואף על גב דגריס ליה רש"י ז"ל ליתיה מגמרא ושיטפא דספרי הוא ודברי ר"ח ז"ל קרובין למה שכתבנו.

המאור הגדול מסכת בבא מציעא פרק ב - אלו מציאות

[שם ע"ב] ואיסורא דומיא דהיתרא

כתב הרב ר' אברהם ז"ל הא תיובתא לא נהירא לי'

ולי נראה דלאו דוקיא דדייקינא ממימרא דרבי יוחנן הוא דכל [דף יב עמוד ב] קושיא כה"ג ליכא לאפוקי מדוקיא אלא מסקנא דמימרא כר' יוחנן הוא ור' יוחנן הוא גופה אמרה בפ' למימר דיאוש שלא מדעת לא הוי יאוש והיינו תיובתא דרבא.

כתוב שם לראב"ד מסכת בבא מציעא פרק ב - אלו מציאות [המתחיל בדף יב עמוד א]

[דף יב עמוד א] במאור דף יב. ד"ה ואיסורא. לר"י סי' רעח (בבא מציעא דף כב ב) כתוב שם: ואיסורא דומיא דהיתירא. כתב הרב רבי אברהם ז"ל האי תיובתא לא נהירא לי'. אמר אברהם: תמה אני על אדוני הרב ז"ל מאי אסתפקא ליה בהאי מילתא. ומה שכתב בספר המאור הוא אינו, כי לא מצאנו תיובתא בתלמוד כזו מדברי אמורא על אמורא אחר. ולדבריו אין הקושיא רק מדברי ר' יוחנן על דברי רבא, והוה ליה למימר דר' יוחנן ודאי פליגא, ולא היה לו לומר תיובתא. רק פירוש הדבר כך הוא, מי שאבודה ממנו וכו', ואינה אבודה ממנו עד שיתיאש כי אז חושב אותה לאבודה, ועדיין היא מצויה לבעליה בעיני כל אדם, חושבים כי יחפש אחריה, אז לא תוכל להתעלם ותחזירנה; יצאה זו שהיא אבודה לבעליה בעיני כל, כי היאוש על זה מפורסם לכל אדם, בין שיש בה סימן, בין שאין בה סימן. נמצא, שאין היאוש מפורסם למוצאיה, אעפ"י שיש יאוש לבעליה אסורה. והאי דקאמר ואיסורא דומיא דהיתירא וכו', בא לפרש כי זה הוא משמעות המקרא כמו שפירשנו, כי אשר תאבד ממנו, הוא היאוש, ומצאתה, שעדיין היא כמצוייה בעיני מוצאיהו, שלא נתפרסם אצלו יאוש הבעלים, על כן היא אסורה.

מלחמת ה' מסכת בבא מציעא פרק ב - אלו מציאות

ועוד ואיסורא דומיא דהיתרא כתב הרב ר' אברהם ז"ל וכו':

אמר הכותב זה הדוחק אין הדעת סובלתו דלאו לישנא דמימריה הוא [דף יב עמוד ב] כלל ולא דתנא אלא לישנא דגמרא הוא ועוד דאי הכי לא הויא תיובתיה דרבא ואי רבי יוחנן אסר רבא שרי והוה ליה למימר ופליגא דר' יוחנן ואף על גב דמשום תנא אמרינן כיון דמימרא היא ולא ברייתא לא מותבינן מינה תיובתא כי ההיא דבפרק לולב הגזול והכי איתא איתא בכולי תלמודא בכה"ג

ועוד דאפילו אמרה נמי רבי יוחנן קשיא היכי דייק לה מיניה ואי סברא דנפשיה אמר לא הוה ליה למימר ואסורא דומיא דהיתרא דאלמא דוקיא דקרא הוא
ובאמת וברור פי' הוא שנכתב בספרים מה איסורא בין אית בה סימן וכו' ולא ידעינן מאן כתביה יפה אמר הרב אב בית דין ז"ל דלא נהירא וליתא כלל
אבל תיובתא דמותבי' לרבא הכי הוא והכי גרסינן לה ואיסורא דומיא דהיתרא ולא גרסינן מה איסורא וכו'
וה"פ דקרא גופיה דייקי' כיון שהתיר הכתוב אבדה שהיא אבודה ממנו ומכל אדם שעל כרחך בין יש בה סימן בין אין בה יש בה יאוש מכלל אתה שומע שאם מצויה אצל כל אדם אף על פי שיש בה יאוש אסורה וזהו ביאוש שלא מדעת ולמדת דיאוש שלא מדעת לאו יאוש הוא
וא"ת ודילמא הכי קאמר רחמנא אבודה מכל אדם מותרת לפי שיש בה יאוש ומצויה אצל כל אדם שאין בה יאוש אסורה וקמ"ל דיאוש קני יאוש באבדה משמלה נפקא ועוד לישמעין יאוש במצויה אצל כל אדם אלא שמע מינה שאין יאוש מתירה לזו דלאו יאוש הוא ופירושא דכתיב בספרי אפשר לפרושי כי האי פירושא דידן אלא דקמיט לישניה:
ומצאתי לרב חננאל ז"ל שכתב בפירוש הכי יצאת זו שאבודה ממנו ומכל אדם הלכך הרי אלו שלו בין אית בה סימן בין לית בה סימן שרי דהא ודאי נתייאש ממנה וזו שהתיר בים ובנהר כנגדו אסור ביבשה מה היתרא בין אית בה סימן ואפילו לפני יאוש שרי כך מה שאסר ביבשה ואפילו לית בה סימן לפני יאוש אסורה ודברי ר"ח ז"ל אלו קרובים למה שכתבנו:

דרשת ר' שמעון בן יהוצדק בירושלמי

ירושלמי בבא מציעא ב, א

מניין לייאוש בעלין מן התורה
רבי יוחנן בשם ר"ש בן יהוצדק [דברים כב ג] כן תעשה לחמורו וגו'
את שאבוד לו ומצוי לך את חייב להכריז
ואת שאינו אבוד לו ומצוי לך אין את חייב להכריז
יצא ייאוש בעלים שאבוד ממנו ומכל אדם.

נוסח הירושלמי בכ"י אסקוריאל וברמב"ן בבא מציעא כז

מנין לייאוש בעלים מן התורה
ר' יוחנן בשם ר"ש בן יהוצדק כן תעשה וכו' ומצאתה
את שהוא אבוד לו ומצוי לך אתה חייב להכריז
יצא יאוש בעלים שהוא אבוד ממנו ומכל אדם,

מדרש הגדול דברים כב, ג

ד"א אשר תאבד ממנו.
אמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יהוצדק מנין לאבדה ששטפה נהר שמותרת,
שנאמר אשר תאבד ממנו, מי שאבודה ממנו ומצואה אצל כל אדם,
יצאת זו שאבודה ממנו ומכל אדם.

ייאוש בשיטת רש"י

רש"י בבא מציעא כא, א

משנה. אלו מציאות, מצא פירות מפוזרין - נתייאשו הבעלים מהן, כדאמר בגמרא, והפקר הן.
מעות מפוזרות - הואיל ואין להם סימן ניכר - איאוש מיאש, והוה להו הפקר, וזהו טעם כולם.

הסברי ראשונים לתיובתא דרבא				
הערות	איסורא	היתרא	לא חילק	
זוטו של ים מותר כי מתיימש - הלימוד הוא שייאוש הוא זה שמתיר לקחת - לכן גם באיסורא צריך לדעת שהתיימש	אסור - לא יודע שהתיימש ביש בו סימן - לא מתיימש באין בו סימן - כל עוד לא מתיימש אסור לקחת	מותר - יודע שמתיימש בשניהם - יודע שהחפץ אבוד ומתיימש	בין יש סימן ובין אין סימן - בהיתרא - יש ייאוש; באיסורא - אין ייאוש	רש"י
זוטו של ים מותר מדין 'אבודה ממנו ומכל אדם' אפילו אם הבעלים לא יודעים ולא התיימשו בפועל	אסור לקחת אם לא יודע שהתיימש	מותר לקחת אפילו אם לא מתיימש	בין יש בו סימן בין אין בו סימן	תוספות
	אסור כל עוד לא יודע שהתיימש	התיר כשלא יודע שהתיימש	לא היקש אלא מיעוט	תוספות רא"ש ורבונו פרץ
	מותר אפילו כשהבעלים לא יודעים אסור כל עוד הבעלים לא יודעים דרוש תיקון		שיטפא דספרי גורסים רק 'ואיסורא דומיא דהיתרא' בשניהם מדובר במצב של 'לא יודע'	רמב"ן
הא תיובתא לא נהירא לי				רב אב ב"ד
ר' יוחנן עצמו אמר בפירוש - יאוש שלא מדעת לא הוי יאוש				רז"ה
תפקיד ייאוש הוא להגדיר את החפץ כאבוד; לדעת אב"י בייאוש שלא מדעת - מדובר בספק ייאוש שמחייב את המוצא	האפשרות שהמוצא לא התיימש - עדיין מחפש - אומרת שאין וודאות שהחפץ אבוד רק כשיודע שהתיימש - החפץ אבוד הדבר נכון בין כשיש סימן ובין כשאין סימן	- המוצא יודע שהבעלים התיימשו	גורס את המשפט; החפץ הוא אבוד כשהתיימשו ממנו; אם עדיין מחפשים אותו אינו אבוד	ראב"ד בכתוב שם
סיכום שיטות ראשונים על ייאוש				
ייאוש הופך את החפץ להפקר; לכן לדעת אב"י צריך שהמאבד ידע וייתאוש בפועל				רש"י
ייאוש מגדיר את החפץ כאבוד - כל עוד שהמוצא לא יודע שהמאבד התיימש - החפץ אינו אבוד				ראב"ד
אבודה ממנו - מותר מכוח הייאוש		אבודה ממנו ומכל אדם - מותר כי אבוד		תוספות ורמב"ן

רשימות שיעורים (רי"ד סולובייצ'יק) בבא מציעא כא, א

בביאור המחלוקת בין אביי ורבא בדין יאוש שלא מדעת

בביאור המחלוקת שבין אביי ורבא אי יאוש שלא מדעת הוי יאוש או לא הוי יאוש, נראה דישראל לבאר את פלוגתתם בג' אופנים:

(א) **בפשטות יש לפרש דלכו"ע מעשה יאוש הוי המתיר והמפקיע של ממון הבעלים מהחפץ**, ואין המתיר דממון הבעלים עצם השם אבוד שבחפצא, ונחלקו האם המתיר דיאוש שמפקיע ממון הבעלים חל למפרע או לא - דלרבא חל המתיר של יאוש למפרע, ולאביי לא חל המתיר דיאוש למפרע, אלא דלפי"ז צ"ע בשיטת רבא דמאי שנא יאוש דמועיל וחל למפרע מדעת מקנה והפקר דאינם חלין למפרע.

(ב) **י"ל דרבא ואביי נחלקו בגדר יסוד הפקעת ממון הבעלים מהחפץ ובהיתר לקיחת האבידה - דלרבא עצם חלות שם אבידה שבחפץ מפקיע ממנו דין ממון הבעלים ומתיר את לקיחת האבידה למוצא האבידה, והיאוש רק משלים את חלות השם של אבידה שבחפצא**, ואין מעשה היאוש עצמו מהווה המתיר והמפקיע דממון הבעלים - דיאוש אינו מעשה הפקר וליכא ביאוש חלות דין דעת מקנה. והא דבעינן יאוש היינו רק כדי להשלים את חלות השם ודין אבידה בחפצא. ומשו"ה ס"ל לרבא דיאוש שלא מדעת הוי יאוש. משא"כ אביי ס"ל דיאוש מהווה המתיר שמפקיע ממון הבעלים מהחפץ ומתיר את לקיחת החפץ, ומשו"ה סובר דאין היאוש מועיל למפרע, וס"ל דיאוש שלא מדעת לא הוי יאוש. ולפי"ז יוצא דיסוד המחלוקת בין אביי ורבא אינו האם דעת היאוש חל למפרע או לא - אלא דפליגי בגדר המתיר והמפקיע דממון הבעלים מהחפצא דאבידה - דלרבא הפקעת הממון חלה ע"י עצם חלות שם אבידה שחל בחפצא, והיאוש רק מועיל להשלים את השם אבידה שבחפצא, ומשו"ה ס"ל דיאוש מועיל למפרע, דאע"פ שאין דעת מקנה חלה למפרע, שאני יאוש שאינו דעת מקנה בעלמא, דהיאוש אינו אלא תנאי שחל להשלים את חלות השם אבידה בחפצא, ומשו"ה חל אף למפרע. משא"כ אביי ס"ל דיאוש הוי עצם המתיר והמפקיע של דין ממון הבעלים מהחפץ, ומשו"ה ס"ל דאינו מועיל למפרע בדומה לדעת מקנה בעלמא.

(ג) **ועוד יתכן לומר דלכו"ע השם אבידה גמורה שבחפצא הוי המתיר והמפקיע דממון הבעלים - אלא דנחלקו האם חל חלות שם אבידה גמורה מיד בשעה שנאבדה אף לפני שנודע לבעלים שנאבד החפץ, דאביי סובר שחל שם אבידה גמורה בחפצא רק אם יש ידיעת הבעלים שנאבד החפצא דכתיב "אשר תאבד ממנו"**, וידיעת הבעלים אינה חלה למפרע ולא חל בה שם אבידה גמורה להפקיע ממון הבעלים עד שנודע לבעלים שנאבד החפץ, ואילו רבא סובר דאבידה שאין בה סימן חל חלות שם אבידה גמורה בחפצא מיד כשנאבדה אף בלי ידיעת הבעלים שנאבדה, דמאחר דלכי ידע דנפל מיניה מיאש חל ביה שם אבידה גמורה מיד כשנאבדה (ועיין בריטב"א ד"ה ורבא אמר וכו' שמובא להלן).

...

הנה בגמ' איתא "בדבר שיש בו סימן כולי עלמא לא פליגי דלא הוי יאוש ואף על גב דשמעיניה דמיאש לבסוף לא הוי יאוש באיסורא הוא דאתא לידיה דלכי ידע דנפל מיניה לא מיאש מימר אמר סימנא אית ליה בגויה יהבנא סימנא ושקילנא ליה".

ונל"פ הגמ' עפ"י הג' אופנים הנ"ל:

(א) לפי הביאור הראשון שהעלנו י"ל דרבא ס"ל דיאוש שלא מדעת הוי יאוש כלומר דמעשה היאוש שלאחר זמן חל למפרע להפקיע ממון הבעלים, אך רבא סובר דהיינו רק בדבר שאין בו סימן דעומד ליאוש הבעלים משעה שנאבד. משא"כ בדבר שיש בו סימן שאינו עומד ליאוש דמסתמא הבעלים לא יתייאשו אח"כ, כי מסתמא יסמכו על הסימן שיש להן שיתנו את הסימן ויקבלו את החפץ בחזרה, ואף על פי שנתייאשו לבסוף מ"מ היאוש אינו חל למפרע להפקיע ממון הבעלים, דרק כשעומד החפצא ליאוש בשעת האבידה דהוי דבר שאין בו סימן אזי אמרינן דהיאוש שלבסוף חל למפרע, משא"כ בדבר שיש בו סימן.

(ב) לפי הביאור השני רבא ס"ל דהמתיר והמפקיע דממון הבעלים הוא חלות השם אבידה שחל בחפצא, ונראה לומר דבדבר שאין בו סימן חל בחפצא מעצמה חלות שם אבידה משעה שנאבדה, אולם לא הוי אבידה גמורה עד שנתייאשו הבעלים ממנה, והיאוש שלבסוף גומר את שם האבידה בחפצא למפרע, דחל בה למפרע שם אבידה גמורה ומתיר את החפצא משעה שנאבדה. אולם כ"ז בדבר שאין בו סימן, משא"כ בדבר שיש בו סימן שהחפצא עומד להשבה ע"י הסימן י"ל דלא חל בה שם אבידה משעה שנאבדה, והיאוש שלא"כ אינו מועיל למפרע אלא מכאן ולהבא, ומאחר שהמוצא לקחה לידו לפני יאוש הרי הוא כבר נתחייב בחיוב השבת החפצא, ושוב אינו מועיל היאוש שלבסוף.

ג) לפי הפירוש הג' לכו"ע שם אבידה שבחפצא היא המתיר דממון הבעלים ואביי ורבא נחלקו האם חל חלות שם אבידה גמורה מעצמו אפילו בלי ידיעת הבעלים שהחפץ נאבד, י"ל דהיינו רק בדבר שאין בו סימן אולם בדבר שיש בו סימן לא חל שם אבידה משעה שנאבד ולא מהני היאוש שלאח"כ משום דבאיסורא אתא לידיה.